

20.05.2025

Talousvaliokunta

**Lausunto hallituksen esityksestä EU:n tekoälyasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi
(HE 46/2025 vp)**

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Kilpailu- ja kuluttajavirastolta kirjallista lausuntoa. KKV keskittyy lausunnossaan hallituksen esityksessä viranomaistehtävistä todettuun ja erityisesti kuluttaja-asiamiehelle tulevaan uuteen tekoälyasetuksen 77 artiklan tehtävään.

Suhde nykyisiin viranomaistehtäviin

KKV tai kuluttaja-asiamies eivät ole markkinavalvontaviranomaisia, joille EU:n tekoälyasetuksen mukaan valvontatehtävät on osoitettava. KKV ja kuluttaja-asiamies eivät tee tuotevalvontaa vaan valvovat yritysten menettelytapoja markkinoilla.

Toimiessaan kuluttajien oikeuksien toteutumisen valvojana kuluttaja-asiamies toteuttaa kuluttajansuojan korkeaa tasoa siten kuin siitä on lailla säädetty. Kuluttaja-asiamiehen tehtävät asettuvat kuluttajan, elinkeinonharjoittajan ja kulutushyödykkeen määritelmien rajaaman toimivallan piiriin. Kuluttaja-asiamiehellä on laaja yleistoimivalta kuluttajansuojalain perusteella, mutta valvontatehtäviä myös useiden muiden lakien ja EU-säädösten perusteella. Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain 7 §:n mukaan kuluttaja-asiamiehen on erityisesti toimittava aloilla, joilla on kuluttajien kannalta huomattavaa merkitystä tai joilla voidaan olettaa yleisimmin esiintyvän ongelmia kuluttajan asemassa.

Kuluttaja-asiamiehen nykyisiin valvontatehtäviin kuuluu elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisissä kaupallisissa suhteissa sellaisten EU-säädösten valvontaa, joiden etusija on erityisesti todettu tekoälyasetuksessa:

- Tekoälyasetuksen 2 artiklan 9 kohdan mukaan tekoälyasetuksella ei rajoiteta muissa kuluttajansuojaan liittyvissä unionin säädöksissä vahvistettujen sääntöjen soveltamista.
- Tekoälyasetuksen 2 artiklan 5 kohdan mukaan asetus ei vaikuta asetuksen (EU) 2022/2065 II luvussa vahvistettujen välityspalvelujen tarjoajien vastuuta koskevien säännösten soveltamiseen (ns. digipalvelusäädös).

Kuluttaja-asiamiehen yleistoimivalta Suomen kuluttajansuojalain ja EU:n horisontaalisen kuluttajansuojaoikeuden säädösten perusteella on teknologianeutraalia ja kattaa monenlaiset elinkeinonharjoittajien menettelytavat ja kuluttajahyödykkeet. Horisontaalista kuluttajansuojaoikeutta sovellettaessa ei ole merkitystä sillä, onko kyseessä suuririskinen vai jonkin muun tyyppinen tekoäly tai onko elinkeinonharjoit-

20.05.2025

tajan kuluttajasuhteessa käyttämä teknologia, algoritmi, ohjelmisto tai sovellus ylipäättään tekoälyasetuksen soveltamisalassa.

Käytännössä tekoälyasetuksen tulkinnassa voi ilmetä päällekkäisyyttä EU:n yleissääntelynä antaman horisontaalisen kuluttajansuojaoikeuden ja kuluttaja-asiamiehen valvontatehtävien kanssa. Esimerkiksi tekoälyasetuksen 5 artiklan a- ja b-kohdissa kiellettyjen tekniikoiden käyttö kattaa samankaltaisia elinkeinonharjoittajan menettelyjä ja kuluttajahaitan tilanteita kuin EU:n sopimattomien kaupallisten menettelyjen direktiivi (2005/29/EY).

Ehdotetut uudet viranomaistehtävät

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, tekoälyasetuksen 77 artiklassa tarkoitetuiksi perusoikeuksia suojeleviksi viranomaisiksi on hallituksen esitystä valmisteltaessa nimitetty kahdeksan viranomaisista mukaan lukien kuluttaja-asiamies. Nämä viranomaiset työ- ja elinkeinoministeriö on ilmoittanut tekoälyasetuksen edellyttämällä tavalla komissiolle.

Kuluttaja-asiamies ja KKV pitävät tekoälyasetuksen 77 artiklan mukaista tehtävää kuluttaja-asiamiehen viranomaistehtäviin sopivana.

Suomen perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Tämä velvoittaa kaikkia Suomen viranomaisia. Kuluttaja-asiamies toteuttaa perusoikeuksien turvaamista ja perusoikeusmyönteistä laintulkintaa sekä valvonta-toiminnassaan (esim. KKO:2013:5) että antaessaan lausuntoja ja aloitteita.

Suomen perustuslaissa kuluttajansuojasta ei ole säädetty nimenomaisesti perusoikeutena. EU:ssa kuluttajansuojan korkea taso on tärkeä ja perustavanlaatuinen kollektiivitason suojan vaatimus, jonka säädöspohjana ovat Euroopan Unionin perusoikeuskirja (38 artikla: Unionin politiikoissa varmistetaan korkeatasoinen kuluttajansuoja) ja sopimus Euroopan Unionista (12 artikla: Kuluttajansuojaa koskevat vaatimukset otetaan huomioon unionin muita politiikkoja ja muuta toimintaa määriteltäessä ja toteutettaessa).

Vaikutukset viranomaisiin

KKV ei esitä lisäresursseja kuluttaja-asiamiehelle uutena tulevan tekoälyasetuksen 77 artiklan tehtävän osalta.

KKV kuitenkin toteaa, että ennen tekoälyasetuksen soveltamisen alkamista on mahdollista ennakoida, millaista vaikutusta uudistuksella on kuluttaja-asiamiehen resurssitarpeisiin. Tekoälyasetuksen 73, 77 ja 79 artikloista seuraa perusoikeuksia suojeleville viranomaisille täsmällisempiä yhteistyövelvoitteita kuin hallintolain 10 §:n yleinen viranomaisten välisen yhteistyön periaate edellyttää. Lisäksi vielä valmisteilla on kansallinen laki tekoälyn testiympäristöistä, joissa tapahtuvaan testaukseen myös kuluttajaviranomaisten ja 77 artiklan viranomaisten suunnitellaan osallistuvan. Työ- ja elinkeinoministeriön luonnos hallituksen esitykseksi

20.05.2025

eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta annetun lain muuttamiseksi on parhaillaan lausuttavana (VN/31658/2024).

KKV kiinnittää huomiota siihen, että tekoälyasetuksen 70 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on arvioitava ja tarvittaessa päivitettävä vuosittain artikkelissa tarkoitettuja pätevyys- ja resurssivaatimuksia.

Timo Mattila
pääjohtajan sijainen,
ylijohtaja

Riikka Rosendahl
ryhmäpäällikkö